

כלומר, שמחת החג נובעת משלש שמחות הממלאות את לב האדם בימים אלו: שמחת מחילת העוונות, שמחת הבאת התבואה לבית ושמחת הבאת הפירות לבית.

לכאורה אנו עושים פעולות שהן היפך השמחה, עוזבים את דירת הקבע המרווחת ועוברים לדירת עראי, נחשפים לחורב ולרוח, כאשר המצוה היא שייראו הכוכבים מבעד לסכך, כיצד תהא שמחתנו שלמה כאשר תנאי השטח בהם אנו שוהים אינם מהמשופרים, דבר שחז"ל הגדירו כגלות: "שמא יצא דינן של ישראל לגלות, ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה, והקב"ה מעלה עליהן כאילו גלו לבבל" (ילקוט שמעוני, אמור), לפי זה, הלא ראוי היה לחוג את חג הסוכות בשמחה, בבית פנימה, "ולצאת לגלות" בסוכה רק אחר כך, בלא להעיב את שמחת החג?

בסוכות נהגו לקרוא את מגילת הקהלת, זו אשר בה מהביל שלמה את העולם הזה, וטעמא דמילתא, משום שהימים ימי שמחה, ובקהלת נאמר "ולשמחה מה זו עושה" (מגן אברהם ת"צ סק"ח) ולכאורה, הרי הדבר "מקלקל את השמחה" ופוגם במצות התורה "והיית אך שמח"?

ולא זו בלבד, שלמה המלך אמר ספר קהלת בחג הסוכות (הנצי"ב, "הרחב דבר" במדבר כ"ט י"ב, ובפתיחת חיבורו לשיר השירים)

בטעם מצות הסוכה נחלקו התנאים (סוכה י"א:): "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ענני כבוד היו דברי ר' אליעזר ר' עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם".

וכבר תמהו (עיין ט"ז סי' תרכ"ה), בשלמא לדעת ר' אליעזר ששכינת עוזו חפפה את ישראל, יש "לציין את המאורע" הניסי הזה בעשיית סוכה, זכר לאותם עננים, אלא לר'

זמן שמחתנו, כך תוארו של חג הסוכות, על שם הפסוק: "ושמחת בחגך", וכלשונו של הרמב"ם (פרק ח' הלכה י"ב מהל' לולב): "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה במקדש שמחה יתירה".

וכן נאמר בזוהר הקדוש (ויקרא רנ"ט ע"א): "לית ביומי שתא חדוותא כאילין יומין".

התיו"ט (רה"ש פ"א מ"ב) ביאר, כי השם "חג" נתייחד דווקא לחג הסוכות, ולא לשאר המועדים, אשר גם בהם חובת שמחה, כי "מילת חג הנחתו הראשונה על המחול והריקוד... ובסוכות הייתה שמחה יתירה של בית השואבה, לפיכך ראוי הוא להקרא בייחוד בשם חג ומפני כן אומרים בו בתפילה זמן שמחתנו".

ומדוע באמת תהא מצוות השמחה היתירה דווקא בסוכות, ולא בפסח בו יצאנו ממצרים, או בשבועות "זמן מתן תורתנו"?

ב"פסיקתא דרב כהנא" שנינו: "ושמחת בחגך, את מוצא שלש שמחות כתוב בחג, ואלו הן: ושמחת בחגך, והיית אך שמח, ושמחתם לפני ה' א' שבעת ימים, אבל בפסח אין את מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת, ולמה? את מוצא שבפסח התבואה נידונת ואין אדם יודע אם עושה היא השנה אם אינה עושה, לפיכך אין כתיב שם שמחה. דבר אחר, למה אין כתיב שם שמחה? בשביל שמתו בו המצרים... כדאמר שמואל בנפול אויבך אל תשמח, וכן את מוצא שאין כתיב בעצרת אלא שמחה אחת... מפני שהתבואה נכנס בפנים, אבל פירות האילן נידונין... אבל בחג, לפי שנטלו הנפשות דימוס שלהם ביום הכיפורים... ועוד שהתבואה ופירות האילן כבר בפנים, לפיכך כתיב שם שלש שמחות".

תשרי-תשע"ט

עקיבא מה דבר יש כאן שנקבענו כאירוע שיש לחוגג לדורות?

אלא יש לומר, אמנם ישראל בנו להם סוכות כדרכם של גולים ונוודים, אבל הם חשו "בצילא דמיהמנותא", "לכתך אחרי במדבר", השכינה חפפה אותם, דווקא תחושת, כביכול חוסר המוגנות הפיזית, כאשר בטחונם בבוראם, היא שחזקה אותם, בידעם כי יוצרם הוא צורם ונוצרם, ולא אמצעי הגנה טבעיים, ואת התחושה הזו אנו משמרים לדורות בישבנו בסוכה כדרך שישבו אבותינו, ואנו הופכים את דירת הארעי הלזו לקבע, "כי יצפנני בסכה".

אין בכך כל סתירה לשמחה, אדרבה, זהו מעין "חדר ייחוד" שלנו עם הקב"ה, ומה שמחה גדולה מזה.

ההתנתקות מהבלי עולם הזה נדרשת דווקא בעת האסיף, זמן בו עלול אדם ליפול בתחושת "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", בעת זו מצוה הבורא צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, אבל הדבר יביאו דווקא לשמחה מרוממת, וכל כך למה?

בגמרא (מו"ק ט.:-) מסופר כי רשב"י שלח את בנו להתברך אצל ר' יונתן בן עסמי ור' יהודה בן גרים הם בירכוהו בין השאר: "ליחרוב ביתך ולבלבל אושפיזך", חזר אצל אביו ואמר לא רק שלא בירכוני אלא קללוני. אמר לו אביו אלו ברכות גדולות, יחרב בית קברך שלא תמות אלא תחיה (רש"י) "דהאי עלמא אושפיזך וההיא עלמא ביתא".

הסוכה מלמדת אותנו, אפוא, את המבט הנכון, לא צבירת ההון היא האושר, העולם הזה עראי, וכפי שנהג קהלת לשאת דבריו, בעצם ימים אלו, זהו "חג האסיף", אנו ממשיכים "בירח האיתנים" דתקיף במצוות (רה"ש י') באיסוף מצוות בהם החילונו בראשית החודש כתשובה מיראה, וכעת כתשובה מאהבה. (עיין ב"כלי יקר" דברים ל"א י"ב, שגם ה"קהל" במוצאי השמיטה בחג הסוכות הוא לאחר שנה

בה אינו מחזיק בתבואתו כבעה"ב, וזו סיבה לשלום, מעין השלום ביציאה מדירת קבע)

מבט זה על החיים יביא בעקבותיו שמחה, עכשיו לא חיים בארעיות של "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה" כך ש"ההון לא יועיל ביום עברה", אם משתמשים בו באופן מושכל, ולצרכי מצוה, הרי שהופכים את העולם הזה לעולם הבא, הופכים את העולם הזה "דירת העראי", לדירת קבע, ממירים חיי שעה בחי עולם, גונזים בעולם הבא את אוצרות העולם הזה (עיין ב"ב ח').

מעתה תובן גם ההלכה "מצטער פטור מן הסוכה", שכן כל מהות המצוה היא הקניית ההשקפה הנכונה על ענייני עולם הזה, ידיעה כי אנו בפרוזדור המוביל לטרקלין, ואף כי "וי" לן דמיתנן, הי תורה והי מצוה דמגני עלן" (ברכות ל'). ומצוה זו מהותה השמחה, בה אדם מתנתק מהבלי עולם הזה, שמח בארעיות, בידעו שהוא רק "תושב עראי" בעולם הזה, ומה לו להצטער על שהוא חשוף זמנית לפגעי מזג האוויר.

ידוע משלו של "החפץ חיים", על סוחר גדול שבעת היריד התגורר באכסניה שלא תאמה למעמדו.

לשאלת חבירו, מניין לו כוחות הנפש לכך, השיב, כי כאשר הוא רואה את מצבה הדל של דירה זו, הוא מוציא מכיסו מספר יהלומים ומתבונן ביפי זיוום, הדבר מזכיר לו כי מצבו זמני בהחלט, והוא עומד לשוב עם תום היריד למשכנו הקבוע והמרווח כאשר הוא עמוס ברווחים, וכך אין הוא שותף אל לבו את עליבותה של האכסניה.

יאה, אפוא לחג הסוכות תוארו "זמן שמחתינו", שכן הוא המקנה את ההסתכלות האמתית על החיים, שאין הם כלים וזמניים, דבר היכול לגרום לייאוש, הם רק הכנה לעולם הקבע.